

- **Szlaki rowerowe:**

- Szlak nr 4 (wg wykazu szlaków rowerowych Powiatu Gnieźnieńskiego), który rozpoczyna się na Rynku w Gnieźnie, a trasa przebiega przez Skierszewo - Mnichowo - Baranowo - Pawłowo - Gębarzewo - do Gniezna. Cała trasa liczy ok. 22 km.
- Szlak nr 44 ok. 53 km, rozpoczynający się w Gnieźnie (Rynek), biegnie przez Skierszewo - Mnichowo - Baranowo - Leśniewo - Przyborowo - Wierzyce - Bure - Rakowo - Czarniejewo - Kąpiel - Gębarzewo - do Gniezna.

- **Ścieżki rowerowe** - w ramach realizacji projektu pn. „Ścieżki rowerowe czyli wypoczynek i edukacja ekologiczna na terenie Gminy i Nadleśnictwa Czarniejewo” powstały 4 ścieżki rowerowe rozciągające się na terenie Miasta Czarniejewo oraz Lasów Państwowych Nadleśnictwa Czarniejewo, liczących od 5 do 19 km. Dzięki realizacji projektu Gmina Czarniejewo wzbogaciła się o nowoczesny produkt branży turystycznej. Nastąpiła poprawa atrakcyjności turystycznej Gminy oraz poprawa kondycji fizycznej i zdrowia mieszkańców. Wypromowano rezerваты przyrody oraz miejsca historyczne znajdujące się na wytyczonych szlakach. Powstały ścieżki edukacji ekologicznej.

- **Trasa kajakowa** - Szlak Wrześnicą (Wrześnica jest żeglowna od miejscowości Pawłowo, a w niektórych przypadkach od Czarniejewo. Tworzy to możliwość organizacji spływu o długości od 2 do 8 km, a następnie kontynuowania spływu do Wrześni).

- **Tereny do jazdy konnej** - Znajdują się tutaj także trasy, które mogą być wykorzystywane do rekreacji konnej. Szczególnie interesujące mogą okazać się te zlokalizowane w terenach leśnych (Nadleśnictwo Czarniejewo). Konieczne jednak należy dokładnie wytyczyć i oznakować te trasy oraz stworzyć odpowiednią infrastrukturę, zgodną z oczekiwaniami turystów. W Gminie Czarniejewo znajdują się podmioty, które zajmują się organizacją turystyki konnej.

- **Tereny łowieckie** - doskonałą podstawą do rozwoju oferty turystycznej w tym zakresie dają bogate w zwierzynę lasy znajdujące się w gminie Czarniejewo. W otoczeniu pałacu w Czarniejewie jeszcze do niedawna funkcjonował Ośrodek Turystyczno-Łowiecki.

- **Zbiorniki wodne przeznaczone do wędkowania** - liczne stawy hodowlane (zlokalizowane m. in. przy gospodarstwach agroturystycznych) stanowią doskonałą ofertę dla wędkarzy.

Elementem zwiększającym atrakcyjność turystyczną są również **imprezy organizowane na terenie gminy.**

W gminie Czarniejewo można wyróżnić następujące zasoby materialne, należące do zabytków, przyczyniające się do funkcjonowania i rozwoju ruchu turystycznego:

- zespół pałacowo-parkowy,
- dworki XIX – wieczne w Czeluścinie, Szczytnikach Czarniejewskich, Pawłowie, Żydowie i Goraninie,
- kościoły w Czarniejewie, Pawłowie i Żydowie.

Wymieniony powyżej barokowo-klasycystyczny zespół pałacowy – Pałac, zbudowano dla gen. J. Lipskiego, w II połowie XVIII wieku wraz z oficynami, stajniami oraz wozownią. Przy pałacu rozciąga się park o powierzchni 13 ha w stylu angielskim, z licznymi stawami i starym drzewostanem - z alejami lipowymi i grabowymi oraz bażantarnią. Pałac w Czarniejewie to prawdziwie królewska rezydencja, jedna z najokazalszych w Wielkopolsce. Dziś funkcjonuje jako hotel z eleganckimi apartamentami i muzeum wewnątrz. Zarząd nad obiektem sprawuje GTS HOLDING Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Spółka komandytowa, który oprócz zwiedzania pałacu oferuje m.in. ogniska dla grup, bankiety, imprezy plenerowe do 3 tys. osób, sympozja, imprezy okolicznościowe i rodzinne. Ponadto Zarząd Pałacu organizuje żywe lekcje historii w pałacu i na polanie, oraz tygodniowe wczasy dla osób spragnionych ciszy i spokoju w Bażantarni.

W okolicznych wioskach: Czeluścinie, Szczytnikach Czarniejewskich, Pawłowie czy Żydowie zachowały się natomiast przede wszystkim elementy architektury dworskiej.

Oprócz wyżej wspomnianych w Gminie Czarniejewo warto zobaczyć: zabytkowe kościoły, pałace, dwory i inne zabytki, a także parki zabytkowe, wiatrak, pomniki, leśniczówki, zwierzyniec, osadę leśną.

Wymienione powyżej obiekty stanowią o atrakcyjności turystycznej gminy Czarniejewo, zachęcając do odwiedzenia tej okolicy.

Niezwykle istotna dla rozwoju turystyki jest także baza gastronomiczna i noclegowa. Bazę gastronomiczną stanowią głównie punkty gastronomiczne, wchodzące w skład obiektów bazy noclegowej Gminy.

Od wielu lat działania Gminy Czarniejewo w zakresie rozwoju turystyki ukierunkowane są na:

- Rozwój usług turystycznych,
- Rozbudowanie regionalnej gastronomii,
- Organizowanie gminnych zawodów sportowych,
- Budowę hali widowiskowo-sportowej,
- Przystosowanie jednego z istniejących zbiorników wodnych na potrzeby rekreacji,
- Organizację rajdu rowerowego,
- Opracowanie informacji o zabytkach historycznych,
- Pielęgnowanie pamiątek i miejsc historycznych,
- Wydawnictwa promocyjne o gminie,
- Promocja internetowa gminy,
- Udział w promocji gmin wielkopolskich,
- Wizualna promocja gminy (tablice informacyjne),
- Organizacja Forum Gmin Szlaku Piastowskiego,
- Działalność Towarzystwa Przyjaciół Żydowa.

Wg danych Głównego Urzędu Statystycznego na terenie gminy Czarniejewo wg stanu na 31.12.2012 r. były 4 obiekty hotelowe z 28. pokojami. Turystów korzystających z noclegów w gminie Czarniejewo było w roku 2011 - 909, w roku 2012 - 781. Za lata 2013-2014 brak danych w tym zakresie, nie mniej obserwuje się tendencję wzrostową, również z tytułu działalności Zespołu Pałacowego w Czarniejewie.

Istnieje konieczność ciągłych działań zmierzających do wzrostu atrakcyjności turystycznej gminy poprzez zapewnienie infrastruktury turystycznej, jak i promocję walorów oraz oferty

turystycznej gminy. Jednocześnie należy zwrócić uwagę, iż rozwój funkcji turystycznej gminy jest uwarunkowany także od działalności rolniczej prowadzonej przez mieszkańców gminy, zwłaszcza w kontekście dbałości o zachowanie czystości lasów i zapewnienie estetyki przestrzeni, prowadzenie produkcji rolnej nieuciążliwej dla ruchu turystycznego.

Walory przyrodnicze

Gmina Czarniejewo stanowi obszar potencjalnie atrakcyjny turystycznie ze względu na swoje uwarunkowania naturalne (duża ilość lasów, niski stopień zanieczyszczenia środowiska). Położona jest w północnej części Równiny Wrzesińskiej, gdzie występują sandry związane z morenami gnieźnieńskimi. Do elementów podnoszących konkurencyjność gminy należą m.in. lasy, które obejmują ponad 31,1% ogólnej powierzchni gminy i należą do Nadleśnictwa Czarniejewo. Największe kompleksy leśne występują w zachodniej i południowo-zachodniej części gminy, stanowiąc obszar chronionego krajobrazu. Pełne uroku obszary leśne, jeziora Baba i Ula a także czyste powietrze powodują, że region ten idealnie nadaje się do rekreacji i wypoczynku. Występują tu głównie brzoza, sosna, buk. Lasy Czarniejewskie to prawdziwy skarb natury tej gminy. Ich rolą jest ochrona wód i gleb, są wykorzystywane w celach naukowo-przyrodniczych, w celach rekreacyjnych oraz do produkcji surowca drzewnego. Zieleń niewątpliwie stanowi o malowniczości i uroku regionu. Wszystkie występujące typy siedliskowe lasów są korzystne dla rekreacji, w tym penetracji turystycznej. Oprócz kompleksów leśnych na obszarze gminy znajdują się zadrzewienia i zakrzaczenia śródpolne, przydrożne i przywodne w rzędach lub kępach pełniące funkcje ochronne i krajobrazowe.

W krajobrazie rolniczym rolę ostożową pełnią parki wiejskie, których na terenie gminy wyróżniono sześć: w Żydowie, Goraninie, Czarniejewie, Szczytnikach Czarniejewskich, Czeluścinie oraz Kosmowie.

Wartość regionu podnosi fakt istnienia aż trzech Rezerwatów Przyrody oraz znajdujących się tam pomników przyrody.

W południowej części gminy wyznaczono obszar Natura 2000 - Grądy Czarniejewskie (kod obszaru PLH 300049). Obszar Natura 2000 - Grądy w Czarniejewie (pow. 1212,9 ha) położone są na Równinie Wrzesińskiej, w zlewni prawobrzeżnego dopływu Warty - Wrześnicy. Lasy Czarniejewskie są od wieków użytkowane gospodarczo, mimo to należą do najlepiej zachowanych w Wielkopolsce. Przeważają w nich drzewostany mieszane, przy czym największą powierzchnię zajmują grądy środkowoeuropejskie *Galio silvatici - Carpinetum*. Poza nimi spotkać można: łągi jesionowo-olszowe oraz łągowe lasy dębowo - wiązowo - jesionowe.

Brak dużych zakładów przemysłowych, prawidłowa agrotechnika, duże kompleksy leśne sprawiają, że tutejsze środowisko naturalne cechuje się wysoką bioróżnorodnością i jest dobrze zachowane. Gmina Czarniejewo stanowi wyjątkowy region nie tylko ze względu na bogactwo zabytków z różnych epok historycznych, ale również na urozmaicony krajobraz, bogactwo flory i fauny oraz liczne akweny wodne. Zarówno na obszarach miejskich jak i na terenie wsi kapitalne znaczenie dla pozytywnego odbioru przestrzeni posiada zieleń – fakt jej występowania oraz właściwa kompozycja. Te wyjątkowe walory przyrodnicze zachęcają do uprawiania turystyki pieszej, rowerowej i wodnej. Wędrówki po ziemi pierwszych Piastów odbywać można wzdłuż wielu wyznakowanych tu szlaków, które przebiegają przez najbardziej atrakcyjne dla turysty miejsca.

Walory kulturowe

Największymi walorami kulturowymi na terenie gminy Czarniejewo są obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków. Rejestr zabytków w gminie Czarniejewo na dzień 30.09.2015 r. obejmuje 13 zabytków nieruchomości. Gminna ewidencja zabytków obejmuje 235 pozycji. Spis zabytkowych parków obejmuje 5 pozycji, spis zabytkowych cmentarzy – 8 pozycji.

Do najciekawszych zabytków klasycystycznych należy czarniejewski Zespół Pałacowy, wybudowany ok. 1780 roku na miejscu dawnego zamku zniszczonego przez Szwedów. Pałac jest okazałym, piętrowym budynkiem, ozdobionym pośrodku potężnym portykiem wspartym na czterech jońskich kolumnach. Po bokach usytuowane są dwie oficyny, natomiast nieco dalej dawne stajnie i wozownia. Całość otoczona jest przepięknym parkiem krajobrazowym, bogatym w różne gatunki drzew, w głębi którego znajduje się budynek bażantarni z XIX wieku.

Innym ciekawym obiektem jest późnogotycki kościół pochodzący z pierwszej połowy XVI wieku, wielokrotnie jednak odbudowywany i przebudowywany zatracił swój jednolity, zabytkowy charakter. Przed kościołem znajduje się pomnik ks. Onufrego Kopczyńskiego - wybitnego filologa, określanego mianem „prawodawcy” gramatyki języka polskiego.¹³

Długowieczną historię posiada miejscowość Żydowo wraz z jednym z najcenniejszych zabytków drewnianym kościołem p.w. św. Stanisława Biskupa, o którym wzmianki pochodzą z 1515 r. W 1811 r. obiekt spłonął, a obecna budowla powstała w 1845 r. W Żydowie odnaleziono ślady kultury pomorskiej, rozwijającej się 550 lat p.n.e. W okresie wczesnego średniowiecza rozwijało się tu osadnictwo, o czym świadczą pozostałości po grodzisku (lewy brzeg Małej Wrześnicy). Zabytkowy drewniany kościół p.w. Św. Marcina, wzniesiony w 1762 r. zachował się również w Pawłowie.

Do Rejestru zabytków wpisano również dwa zespoły dworskie, znajdujące się w Czeluścinie (z 2 poł. XIX-XX w.) oraz w Żydowie (z XVIII-XIX w.). Ważnym elementem zabytkowym i krajobrazowym na obszarze gminy są parki podworskie. W spisie zabytkowych parków zarejestrowanych jest pięć parków - w Czeluścinie, Czarniejewie, Kosmowie, Szczytnikach Czarniejewskich i w Żydowie. W gminie znajduje się 8 zabytkowych starych cmentarzy z XIX w. Trzy z nich to cmentarze rzymsko-katolickie (w tym jeden przykościelny w Żydowie), 3 cmentarze ewangelickie zlokalizowane w Gębarzewie i 2 w Lipkach. Jeden z zabytkowych cmentarzy to cmentarz żydowski zlokalizowany w Pakszynie. W miejscowości Bure znajduje się również zabytkowa zagroda (d. osada leśna).

Ponadto w Gminie Czarniejewo jest prowadzona Gminna Ewidencja Zabytków, w której poza zabytkami wpisanymi do rejestru zabytków znajdują się inne zabytki nieruchome wyznaczone przez Burmistrza w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Są to między innymi znajdujące się na terenie gminy domy, domy w zespole Pałacowo-Folwarczym, dawny Bank Ludowy (obecnie dom), dawna Szkoła Ewangelicka (ob. Biblioteka), Poczta, wiatrak, budynki gospodarcze i inne. Ponadto w wielu miejscowościach Gminy Czarniejewo można spotkać zabudowania gospodarskie, chaty, kapliczki, krzyże przydrożne pochodzące z dawnych wieków, świadczące o polskości tych terenów i nierozzerwalnie związanych z kulturą Wielkopolski.

Warto nadmienić, że w obrębie historycznego układu urbanistycznego Czarniejewa zostały udokumentowane stanowiska archeologiczne oraz nawarstwienia kulturowe, rozpoznane w trakcie

¹³ Opracowano na podstawie *Planu Odnowy Miejscowości 2010-2016*

badań terenowych, zarówno powierzchniowych jak i prac archeologicznych prowadzonych podczas różnych inwestycji.

Imprezy i produkty turystyczne

Wpływ na rozwój turystyki mają cykliczne imprezy odbywające się na terenie gminy i dobrze promowane produkty turystyczne. W kalendarzu imprez na terenie gminy na stałe wpisały się Dożynki, „Dni Czerniejewa” – wcześniej „Majówka z Gwiazdami” oraz „Rajd na spotkanie jesieni” i zawody wędkarskie.

Jednym z lepiej promowanych produktów jest produkt pod nazwą „Szlak Piastowski”. Jest to szlak turystyczny obejmujący również gminę Czerniejewo, którego ideą i przesłaniem jest prezentacja oraz udostępnienie autentycznych obiektów historycznych związanych z początkami Polski i religii chrześcijańskiej na naszych ziemiach. Stanowi również prawdopodobnie najstarszy produkt turystyczny Polski. Tworzy to klimat do rozwoju tzw. turystyki historycznej.

2.5. SFERA SPOŁECZNA

2.5.1. Struktura społeczna

Według stanu na dzień 31.12.2015 r. ludność gminy Czerniejewo liczyła 7304 mieszkańców, w tym 7187 osób zameldowanych na pobyt stały. W samym Czerniejewie na pobyt stały zameldowane były 2604 osoby a na pobyt czasowy 36. Poniższa tabela przedstawia charakterystykę społeczno-demograficzną na terenie Miasta i Gminy Czerniejewo w latach 2011-2015.

Tabela 16. Struktura społeczno-demograficzna Miasta i Gminy Czerniejewo w latach 2011-2015

WYSZCZEGÓLNIENIE	31.12.2011 r.	31.12.2012 r.	31.12.2013 r.	31.12.2014 r.	31.12.2015 r.
Stan ludności ogółem, w tym:	7.217	7.323	7.302	7.315	7.304
mężczyźni	3688	3.709	3.695	3.696	b.d.
kobiety	3.529	3.614	3.607	3.619	b.d.
Ludność w wieku przedprodukcyjnym ogółem, w tym:	1.477	1.526	1.496	1.521	b.d.
mężczyźni	799	798	786	806	b.d.
kobiety	678	728	710	715	b.d.
Ludność w wieku produkcyjnym ogółem, w tym:	4.824	4.818	4.795	4.729	b.d.
mężczyźni	2.612	2.617	2.602	2.562	b.d.
kobiety	2.202	2.201	2.193	2.167	b.d.

Ludność w wieku poprodukcyjnym ogółem, w tym:	926	979	1.011	1.065	b.d.
mężczyźni	277	294	307	328	b.d.
kobiety	649	685	704	737	b.d.
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	49,9	52	52,3	54,7	b.d.
Liczba zawartych małżeństw	61	56	39	37	51
Urodzenia żywe	88	112	88	77	95
Zgony ogółem	53	61	70	62	48
Przyrost naturalny	35	51	18	15	47
Migracje ludności - saldo	-12	26	-25	-6	b.d.
Napływ zameldowania na pobyt stały	106	129	86	79	b.d.
Odptyw wymeldowania z pobytu stałego	118	103	111	85	b.d.

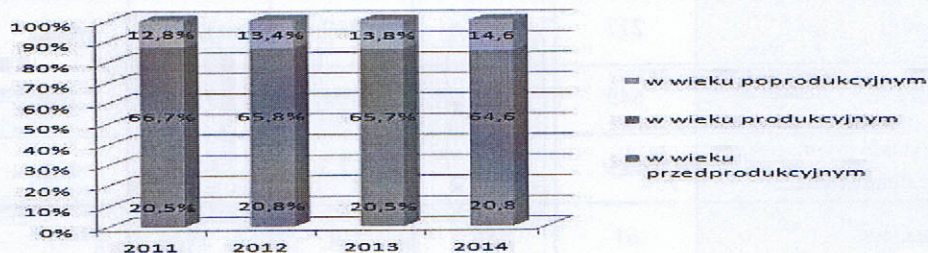
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych – GUS oraz Urzędu Miasta i Gminy Czerniejewo – dane dot. 2015 r.

Pomimo, że ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wzrasta i obecnie zbliża się do 65 osób (stan na koniec 2014 r.), to należy uznać gminę Czerniejewo za „młodą gminę”. Mieszkańcy gminy, którzy ukończyli 65 rok życia stanowią 18% całej populacji. Znacząca większość mieszkańców, bo aż 65%, mieści się w granicach między 20 a 64 rokiem życia. Niepokojącym zjawiskiem jest saldo migracji, które od 2008 roku wprawdzie skokowo, ale ciągle podąża w dół.

Wykres 5. przedstawia jak kształtował się **podział ludności według ekonomicznych grup wieku** w latach 2011-2014 na terenie gminy Czerniejewo. Na terenie gminy ludność w wieku produkcyjnym w 2014 r. stanowiła 64,6% ogólnej liczby ludności, natomiast ludność w wieku przedprodukcyjnym – 20,8% a w wieku poprodukcyjnym – 14,6%. W analizowanym okresie można zauważyć, że:

- liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym kształtuje się od lat na podobnym poziomie co oznacza, że rodzi się od dłuższego czasu podobna ilość dzieci każdego roku,
- liczba ludności w wieku produkcyjnym maleje co oznacza, że coraz mniej mieszkańców gminy osiąga wiek, w którym podejmuje pracę lub naukę w szkołach wyższych,
- liczba ludności w wieku poprodukcyjnym rośnie co oznacza, że coraz więcej osób przechodzi na emeryturę.

Wykres 6. Podział ludności wg ekonomicznych grup na terenie Gminy Czarniejewo w latach 2011-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analiza ludności gminy Czarniejewo w kontekście ekonomicznych grup wieku pozwala zauważyć, że społeczeństwo na terenie gminy starzeje się, tak jak obserwuje się to w skali kraju i Europy. Zmiany zachodzące w strukturze wiekowej mieszkańców, bez podjęcia odpowiednich działań profilaktycznych, mogą pociągać za sobą następujące problemy:

- nie biorąc pod uwagę ewentualnych migracji na teren gminy, prognozuje się utrzymanie zapotrzebowania na usługi przedszkolne w kolejnych latach w związku ze stałą liczbą osób w wieku przedprodukcyjnym, a także przewiduje się na podobnym do obecnego poziom liczby uczniów uczęszczających do szkół podstawowych i gimnazjów,
- obserwowany sukcesywny wzrost liczebności osób starszych, który prawdopodobnie pociągnie za sobą nasilenie się problemów społecznych dotyczących osoby starsze oraz wzrost wydatków gminy w zakresie pomocy społecznej. Gmina powinna zatem dążyć do rozwoju usług skierowanych do starszych grup wiekowych oraz rozwoju działalności z zakresu opieki zdrowotnej i socjalnej ukierunkowanej do tej grupy. Niezbędna jest także likwidacja barier architektonicznych oraz tworzenie łatwo dostępnej komunikacji publicznej.

2.5.2. Grupy ryzyka społecznego

Rynek pracy i bezrobocie

Na koniec 2013 r. społeczność osób pracujących (wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie) w Gminie Czarniejewo liczyła 930 osoby, w tym 401 kobiet. Podstawowym sektorem zatrudnienia na terenie gminy jest sektor usług w zakresie działalności finansowej i ubezpieczeniowej, obsługi rynku nieruchomości i pozostałych usług, gdyż pracuje w nim 43,9% ogółu pracujących. Stan zatrudnienia przedstawia poniższa tabela nr 17.

Tabela 17. Rynek pracy w Gminie Czarniejewo na tle Powiatu Gnieźnieńskiego i Województwa Wielkopolskiego

Wyszczególnienie	Gmina Czarniejewo		Powiat Gnieźnieński		Województwo Wielkopolskie	
	osób	%	osób	%	osób	%
Pracujący ogółem, w tym:	930	100	25 672	100,0	863 746	100,0
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	174	18,7	617	2,4	19 971	2,3

Wyszczególnienie	Gmina Czarniejewo		Powiat Gnieźnieński		Województwo Wielkopolskie	
	osób	%	osób	%	osób	%
przemysł i budownictwo	157	16,9	9 617	37,5	342 945	39,7
handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja	191	20,5	6 278	24,5	209 955	24,3
działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości i pozostałe usługi	408	43,9	9 160	35,7	290 875	33,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Pod względem bezrobocia w latach 2011-2014 oraz na koniec I półrocza 2015 r. powiat gnieźnieński znajdował się niezmiennie na 24 pozycji pod względem najniższej stopy bezrobocia wśród 31 powiatów Wielkopolski, co jest widoczne po przeanalizowaniu tabeli nr 18.

Tabela 18. Stopa bezrobocia w powiatach Województwa Wielkopolskiego w latach 2011-2014 oraz w I połowie 2015 r.

Powiat	2011	miejsce	2012	miejsce	2013	miejsce	2014	miejsce	30.06.2015	miejsce
Jarociński	12,8	21	14	21	13,4	21	10,9	21	10,1	22
Kaliski	8,4	5	8,8	5	8,4	6	6,9	7	5,7	6
Kępiński	6,4	3	5,8	2	5	2	3,5	2	3,1	1
Krotoszyński	10,5	12	10,1	8	9,6	10	8,6	13	7,1	11
Ostrowski	10,5	13	11,1	13	10,3	12	8,1	11	6,9	10
Ostrzeszowski	10,5	14	10,6	10	11	15	9,1	14	7,4	13
Pleszewski	12,6	20	13,1	19	13,4	20	9,6	18	7,5	14
Gnieźnieński	13,7	24	14,9	24	15,3	24	12,5	24	11	24
Kolski	14,4	25	15,7	26	16,1	26	14,5	26	13,5	29
Koniński	17,5	29	18,7	30	18,9	30	17,3	31	14,8	31
Słupecki	16,8	28	17,5	28	17,9	29	14,8	27	13,2	28
Turecki	11,5	17	12,1	16	10,9	13	9,2	15	8,2	17
Wrzesiński	13,6	23	14,8	23	15,7	25	13,1	24	10,9	23
Gostyński	12,3	19	12,3	17	12	17	10,7	20	8,9	19
Grodziski	9,1	9	10,6	11	9	7	7,8	10	7,3	12
Kościański	8,7	7	9,7	7	9	8	6,8	6	6,1	8
Leszczyński	8,8	8	9	6	8,3	5	6,4	5	5,4	5
Międzychodzki	9,2	10	11,7	15	12	18	8,4	12	7,9	16
Nowotomyski	6,5	4	7,4	4	6,6	4	4,7	4	4,4	3
Rawicki	10,9	16	10,9	12	11	14	9,3	17	7,7	15
Wolsztyński	6	2	6,7	3	5,9	3	4,7	3	4,5	4
Chodzieski	16,2	27	16,6	27	16,5	27	14	25	13	26

Czarnkowsko - Trzcianecki	15	26	15,1	25	14,6	22	12,2	22	9,9	21
Pilski	11,8	18	13,7	20	12,6	19	10,2	19	9,3	20
Wągrowiecki	20,5	31	22,2	31	20,9	31	16	29	13,2	27
Złotowski	18,5	30	18,2	29	16,7	28	15,1	28	13,6	30
Obornicki	10,4	11	12,3	18	11,8	16	9,2	16	8,6	18
Poznański	3,6	1	4,6	1	4,5	1	3,5	1	3,3	2
Szamotulski	10,7	15	11,4	14	9,3	9	7	8	6,7	9
Średzki	13,4	22	14,2	22	14,7	23	12,5	23	11,8	25
Śremski	8,5	6	10,2	9	10,1	11	7,1	9	6,1	7

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Stopa bezrobocia kształtowała się odpowiednio na poziomie:

- 13,3% na koniec 2011 r. i była wyższa od stopy bezrobocia w kraju (12,5%) oraz od stopy bezrobocia w województwie wielkopolskim (9,2%), oraz niższa od stopy bezrobocia w sąsiadującym powiecie wrzesińskim (13,7%),
- 15,1% na koniec 2012 r. i była wyższa od stopy bezrobocia w kraju (13,4%), od stopy bezrobocia w województwie wielkopolskim (9,9%), oraz od stopy bezrobocia w powiecie wrzesińskim (14,8%),
- 15,2% na koniec 2013 r. i była wyższa od stopy bezrobocia w kraju (13,4%), od stopy bezrobocia w województwie wielkopolskim (9,6%), oraz niższa od stopy bezrobocia w powiecie wrzesińskim (15,7%),
- 12,5% na koniec 2014 r. i była wyższa od stopy bezrobocia w kraju (11,5%), od stopy bezrobocia w województwie wielkopolskim (7,8%), oraz niższa od stopy bezrobocia w sąsiadującym powiecie wrzesińskim (13,1%),
- 11,4% na koniec I półrocza 2015 r. i była wyższa od stopy bezrobocia w kraju (10,3%), od stopy bezrobocia w województwie wielkopolskim (6,9%), oraz wyższa od stopy bezrobocia w powiecie wrzesińskim (10,9%).

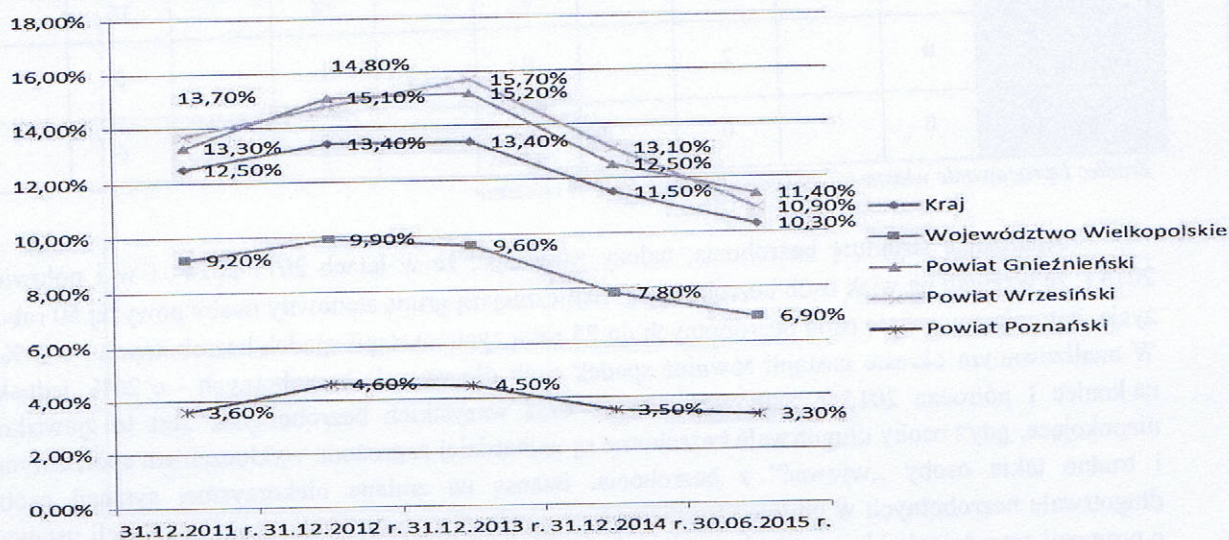
Stopy bezrobocia w poszczególnych jednostkach terytorialnych zostały zobrazowane w poniższej tabeli:

Tabela 19. Stopy bezrobocia w kraju, województwie wielkopolskim, powiecie gnieźnieńskim, poznańskim i wrzesińskim w latach 2011-2014 oraz w I połowie 2015 r.

		31.12.2011 r.	31.12.2012 r.	31.12.2013 r.	31.12.2014 r.	30.06.2015 r.
Stopy bezrobocia	Kraj	12,5%	13,4%	13,4%	11,5%	10,3%
	Województwo Wielkopolskie	9,2%	9,9%	9,6%	7,8%	6,9%
	Powiat Gnieźnieński	13,3%	15,1%	15,2%	12,5%	11,4%
	Powiat Wrzesiński	13,7%	14,8%	15,7%	13,1%	10,9%
	Powiat Poznański	3,6%	4,6%	4,5%	3,5%	3,3%

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 7. Stopy bezrobocia w kraju, województwie wielkopolskim, powiecie gnieźnieńskim, poznańskim i wrzesińskim w latach 2011- 2014 oraz w I połowie 2015 r.

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W liczbach bezwzględnych na koniec 2011 r. bezrobocie wynosiło 297 osoby (w tym 167 osób to kobiety), w roku 2012 – 368 osób (w tym 189 osób to kobiety), w 2013 – 355 osoby (w tym 183 osoby stanowiły kobiety), w roku 2014 - 274 (w tym 142 osoby stanowiły kobiety), a na koniec I półrocza 2015 r. - 224 osoby (w tym 117 kobiet) pozostawały bez pracy będąc zarejestrowanymi osobami w Powiatowym Urzędzie Pracy. Analizując poziom bezrobocia w Gminie Czarniejewo należy zauważyć, że w ostatnich trzech latach spadło ono o blisko 7,7%, w tym wśród kobiet o 15%.

Tabela 20. Bezrobotni w Gminie Czarniejewo w latach 2011-2014 oraz w I połowie 2015 r.

Wyszczególnienie	stan na dzień 31.12.2011 r.		stan na dzień 31.12.2012 r.		stan na dzień 31.12.2013 r.		stan na dzień 31.12.2014 r.		stan na dzień 30.06.2015 r.	
	Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety
Liczba bezrobotnych ogółem:	297	167	368	189	355	183	274	142	224	117
w tym:										
Z prawem do zasiłku	46		69		57		57		39	
Do 25 roku życia	74		96		80		46		44	
Powyżej 50 roku życia	75		81		81		82		65	
Długotrwale bezrobotni	135		145		162		130		106	

Niepełnosprawni	23		22		20		20		19
Podjęcia pracy	16		16		9		18		16
Rozpoczęcia szkolenia	0		2		0		1		0
Rozpoczęcia stażu	0		0		0		0		6

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Gnieźnie

Analizując strukturę bezrobocia, należy zauważyć, że w latach 2011-2014 i w I połowie 2015 r. ze względu na wiek osób bezrobotnych, najliczniejszą grupę stanowiły osoby powyżej 50 roku życia, natomiast w grupie osób bezrobotnych do 25 roku życia nastąpił spadek bezrobotnych - o 40%. W analizowanym okresie nastąpił również spadek osób długotrwale bezrobotnych - o 20%, jednak na koniec I półrocza 2015 r. stanowiły one aż 47% wszystkich bezrobotnych. Jest to zjawisko niepokojące, gdyż osoby długotrwale bezrobotne są najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym i trudno takie osoby „wyrwać” z bezrobocia. Szansą na zmianę niekorzystnej sytuacji osób długotrwale bezrobotnych w gminie Czarniejewo stanowią planowane zmiany w nowelizacji ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

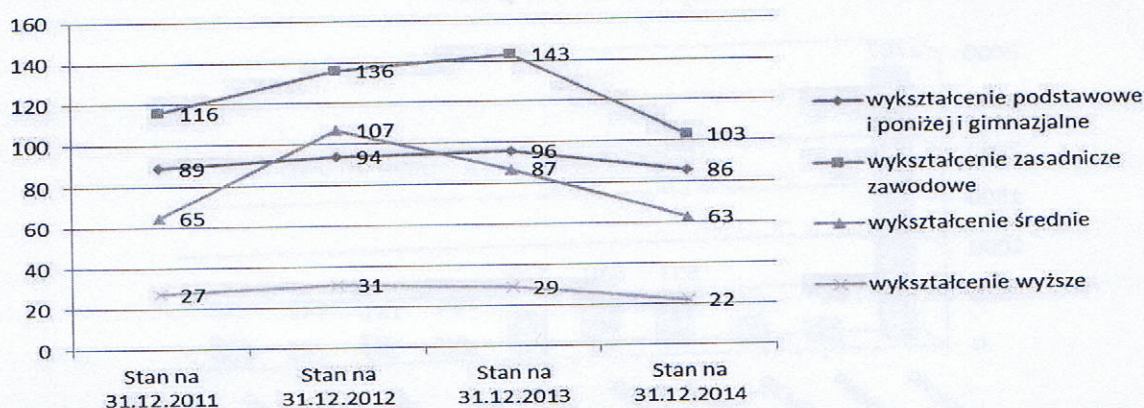
Wśród bezrobotnych niepełnosprawnych na koniec I półrocza 2015 r. jest 19 osób. W I półroczu 2015 r. 6 osób bezrobotnych objęto stażem. W tym samym okresie 16 osób podjęło pracę za pośrednictwem Powiatowego Urzędu Pracy.

Tabela 21. Struktura bezrobotnych wg wykształcenia w Gminie Czarniejewo w latach 2011-2014 oraz w połowie 2015 r.

Liczba osób bezrobotnych wg wykształcenia w Gminie Czarniejewo w latach 2011-2014 oraz w I poł. 2015 r.					
wyszczególnienie	Stan na dzień 31.12.2011 r.	Stan na dzień 31.12.2012 r.	Stan na dzień 31.12.2013 r.	Stan na dzień 31.12.2014 r.	Stan na dzień 30.06.2015 r.
wykształcenie podstawowe poniżej i gimnazjalne	89	94	96	86	77
wykształcenie zasadnicze zawodowe	116	136	143	103	80
wykształcenie średnie	65	107	87	63	49
wykształcenie wyższe	27	31	29	22	18

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych z PUP w Gnieźnie

Wykres 8. Struktura bezrobotnych wg wykształcenia w Gminie Czarniejewo w latach 2011-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z PUP w Gnieźnie

Analizując strukturę bezrobocia w latach 2011-I połowa 2015 należy zauważyć, że:

- na koniec 2014 r. pod względem wykształcenia, wśród osób bezrobotnych najliczniejszą grupę stanowiły osoby legitymujące się wykształceniem zasadniczym zawodowym (37,6%) - ich liczba spadła o 11% w stosunku do 2011 r.,
- o 3 osoby (tj. o 3%) spadła liczba osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym i poniżej oraz wykształceniem gimnazjalnym,
- o 2 osoby (tj. o 3%) spadła liczba osób bezrobotnych z wykształceniem średnim,
- z każdym rokiem ubywa osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym, tym samym grupa ta stanowi najmniejszy udział w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w gminie – 8%.
Wszystkie te zmiany są zjawiskiem pozytywnym wpływającym na rozwój gminy Czarniejewo.

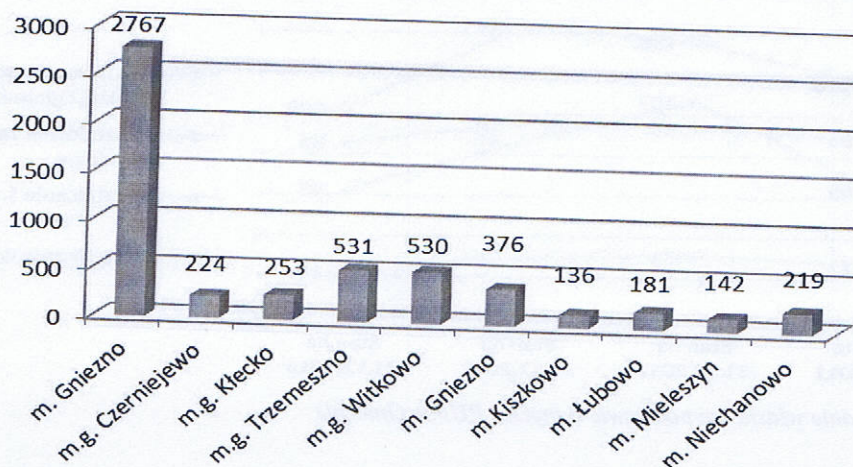
Na koniec 2014 r. były zarejestrowane 274 osoby, co stanowiło 4,4% bezrobotnych w powiecie gnieźnieńskim, natomiast na koniec I półrocza 2015 r. były zarejestrowane 224 osoby, co stanowiło 4,2% bezrobotnych w powiecie.

Tabela 22. Struktura bezrobocia na terenie powiatu gnieźnieńskiego wg stanu na 30.06.2015 r.

L.p.	Gmina/Miasto	Bezrobotni ogółem	Kobiety	% ogółu bezrobotnych w powiecie gnieźnieńskim
1.	m. Gniezno	2767	1511	51,6%
2.	m.g. Czarniejewo	224	117	4,2%
3.	m.g. Kłecko	253	143	4,7%
4.	m.g. Trzemeszno	531	317	9,9%
5.	m.g. Witkowo	530	304	9,9%
6.	m. Gniezno	376	222	7,0%
7.	m.Kiszkowo	136	73	2,5%
8.	m. Łubowo	181	107	3,4%
9.	m. Mieleszyn	142	89	2,6%
10.	m. Niechanowo	219	142	4,1%
	RAZEM	5359	3025	100,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i PUP w Gnieźnie

Wykres 9. Ilość osób bezrobotnych w Gminie Czarniejewo na tle Powiatu Gnieźnieńskiego wg stanu na 30.06.2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i PUP w Gnieźnie

Bezrobocie jest najczęstszą przyczyną wypłaty zasiłków stanowiących wsparcie w ramach pomocy społecznej w gminie Czarniejewo. Brak pracy lub jej utrata jest przyczyną wielu bardzo niepokojących zjawisk społecznych (tj. patologia, przestępczość czy uzależnienia od alkoholu), a także czynnikiem skutecznie ograniczającym popyt wewnętrzny. Długotrwałe występowanie tych efektów bezrobocia w konsekwencji wpływa bezpośrednio na wzrost wydatków Gminy Czarniejewo na pomoc społeczną w zakresie likwidacji lub minimalizacji tych zjawisk, jak również na pogorszenie wizerunku i atrakcyjności osiedleńczej i inwestycyjnej Gminy. Chcąc zmniejszać poziom bezrobocia, należałoby skutecznie pozyskiwać nowych inwestorów, a także stwarzać odpowiednie warunki do prowadzenia działalności gospodarczej na swoim terenie m.in. poprzez tworzenie odpowiedniego systemu zachęt dla nowych przedsiębiorców lub poprzez wyznaczanie odpowiednich terenów inwestycyjnych¹⁴, takich jak np. Strefa Aktywizacji Gospodarczej w Czarniejewie. Niezwykle pozytywnie na zmniejszenie bezrobocia na terenie gminy Czarniejewo może wpłynąć budowa fabryki VW we Wrześni, która na początek ma zatrudniać 2,3 tysiące osób. Zwiększy się zapotrzebowanie na pracowników nie tylko w samej fabryce VW, ale także w firmach kooperujących.

Podsumowując kwestie bezrobocia na terenie gminy Czarniejewo, konieczne jest wykorzystanie planowanych zmian w zakresie pomocy społecznej oraz aktywizacji osób bezrobotnych i włączenie się służb pomocy społecznej z terenu gminy w bardziej aktywne rozwiązywanie problemów bezrobocia, w szczególności długotrwałego bezrobocia.

Należy stwierdzić, że zarówno położenie, jak i skomunikowanie gminy Czarniejewo stanowi jej mocną stronę, która nie tylko sprzyja rozwojowi, ale także stanowi szansę dla mieszkańców gminy do podejmowania aktywności zarobkowej (praca lub własna działalność gospodarcza).

Pomoc społeczna

Na terenie gminy Czarniejewo pomoc społeczną realizuje Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarniejewie. Celem działania ośrodka jest realizacja polityki społecznej państwa

¹⁴ Opracowano na podstawie *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Czarniejewo na lata 2014 - 2020*

zmierzająca do umożliwienia osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, jak również działania profilaktyczne mające na celu zapobieganie powstawaniu sytuacji będących zagrożeniem potrzeb bytowych odpowiadających godności człowieka. Poniższa tabela przedstawia wykaz powodów przyznania pomocy społecznej oraz wartości tych świadczeń:

Tabela 23. Wartości/powody przyznania pomocy przez M-GOPS w Czerniejewie w latach 2011-2015

Wartość przyznanej pomocy	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba rodzin pobierających świadczenia rodzinne	529	509	501	468	457
Wartość wypłaconych zasiłków rodzinnych w PLN	737.556	677.356	736.228	684.531	650.824
Wartość wypłaconych zasiłków z tytułu wychowania dziecka w rodzinie wielodzietnej	112.960	105.280	103.360	89.840	85.020
Wartość świadczeń pielęgnacyjnych	261.213	359.129	305.418	291.900	478.800
Wartość świadczeń opiekuńczych	586.185	708.887	689.265	689.700	914.624

Powody przyznania pomocy	2011	2012	2013	2014	2015
Ubóstwo	1	2	5	4	3
Bezdomność	3	4	4	4	10
Potrzeba ochrony macierzyństwa	27	27	27	26	29
Bezrobocie	126	129	128	116	96
Niepełnosprawność	45	54	47	53	48
Długotrwała lub ciężka choroba	21	27	25	32	35
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	39	32	34	30	31
Alkoholizm	5	5	6	5	7
Narkomania	1	0	1	0	0
Przemoc w rodzinie	0	0	0	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	6	5	5	3	2
Zdarzenie losowe	0	0	0	0	0
Sieroctwo	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych M-GOPS w Czerniejewie

Z powyższej tabeli można wnioskować, że liczba rodzin pobierających świadczenia rodzinne z roku na rok maleje. Spada również wartość bezwzględna wypłacanych corocznie zasiłków rodzinnych. Jednak wartość zasiłków pielęgnacyjnych i opiekuńczych bardzo znacznie wzrosła w 2015 roku. W niektórych kategoriach np. „bezrobocie” maleje rok rocznie ilość osób dla których została udzielona pomoc społeczna. Liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu niepełnosprawności utrzymuje się na podobnym poziomie, ale z powodu długotrwałej i ciężkiej

choroby ma tendencję zwykłą. W ramach działań służb pomocy społecznej w zakresie działań określonych jako działania asekuracyjne i wyprzedzające w Czerniejewie i Żydowie działa Punkt Konsultacyjno-Informacyjny, którego działalność jest skierowana do osób i rodzin z problemem alkoholowym. Na terenie Gminy Czerniejewo działa także Placówka Wsparcia Dziennego w Czerniejewie z filią w Żydowie. Działność Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czerniejewie wspierana jest przez organizacje pozarządowe działające m.in. w szeroko rozumianym obszarze pomocy społecznej.

Stowarzyszenia i organizacje funkcjonujące w zakresie przewycięzania trudnych sytuacji życiowych, ochrony zdrowia i działalności wspierającej M-GOPS to przede wszystkim:

- Stowarzyszenie Pelikan,
- Czerniejewskie Koło Kobiet Aktywnych w Nidomiu,
- Stowarzyszenie Oświatowe „Onuphrius” w Czerniejewie,
- Stowarzyszenie „Integracyjno- Rehabilitacyjne Razem”,
- Towarzystwo Przyjaciół Żydowa,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Czerniejewie i Żydowie,
- Klub Sportowy „Fara Pelikan” w Żydowie i Ludowy Klub Sportowy „Czarni” Czerniejewo,
- Stowarzyszenie Wspierania Powołań Kapłańskich Archidiecezji Gnieźnieńskiej - Koła w Czerniejewie, Żydowie i Pawłowie,
- Rada Seniorów.

Organizacje te w sposób istotny wpływają na jakość życia mieszkańców gminy Czerniejewo, organizując działania edukacyjne, rekreacyjne i aktywizujące społeczność lokalną, a także przyczyniają się w istotny sposób do rozwiązywania problemów społecznych mieszkańców gminy Czerniejewo.

Należy podkreślić, że oczekiwany w wyniku realizacji odpowiedniej strategii rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy przyczyni się do powstawania nowych miejsc pracy, a tym samym do zmniejszania bezrobocia na terenie gminy i spadku liczby osób bezrobotnych korzystających obecnie z pomocy M-GOPS. Tym samym, gmina będzie mogła część zaoszczędzonych środków finansowych przeznaczyć na inne zadania związane z pomocą społeczną lub wykorzystać zupełnie na inne cele (np. inwestycyjne).

Podsumowując działania z zakresu pomocy społecznej realizowane w gminie Czerniejewo należy uznać, że są one realizowane zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi. Nie zwiększająca się istotnie liczba osób i rodzin objęta pomocą z zakresu pomocy społecznej świadczy, że działania realizowane przez M-GOPS są skuteczne i wyposażają osoby i rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji społecznej w podstawowe środki do funkcjonowania. Niemniej jednak należy również odnotować, że konieczne są dalsze działania, prowadzące do usamodzielnienia się od pomocy społecznej, zarówno poszczególnych osób jak i całych rodzin. Służyć ma temu realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Czerniejewo na lata 2014-2020 wdrożona w 2014 r.

2.5.3. Bezpieczeństwo publiczne

Na atrakcyjne warunki do zamieszkania wpływa również bezpieczeństwo publiczne. Zadania związane z utrzymaniem porządku publicznego oraz z zapewnieniem bezpieczeństwa realizowane są przez podmioty odpowiedzialne za stan bezpieczeństwa, w tym:

- Komisariat Policji w Czerniejewie,
- Jednostki OSP na terenie gminy:

- Ochotnicza Straż Pożarna - Czerniejewo
- Ochotnicza Straż Pożarna - Żydowo

Gmina Czerniejewo podlega bezpośrednio pod obszar funkcjonowania Komendy Powiatowej Policji w Gnieźnie. Analizując dane udostępnione przez KPP w perspektywie lat 2011-2014 oraz w pierwszym półroczu 2015 r. należy mówić o spadku liczby popełnianych przestępstw na terenie Miasta i Gminy Czerniejewo w roku 2014 w stosunku do trzech poprzedzających lat.

Tabela 24. Przestępstwa stwierdzone na terenie Gminy Czerniejewo w latach 2011 - I półrocze 2015 r.

Lp.	Kategoria przestępstw	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	I półrocze 2015 r.
1	Liczba przestępstw – ogółem	119	115	94	87	44
2	Uszkodzenie ciała	1	3	1	1	-
3	Uszkodzenie mienia	4	1	3	5	-
4	Kradzieże rzeczy	16	13	13	8	9
5	Kradzieże z włamaniem	10	6	10	8	6
6	Bójka, pobicie	-	2	-	-	1
7	Rozbój	-	-	1	-	-
8	Narkotykowe	4	5	-	8	1
9	Pozostałe	84	85	66	57	27

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KPP w Gnieźnie

Tabela 25. Wykrywalność przestępstw na terenie działania Komendy Powiatowej Policji w Gnieźnie w latach 2011- I półrocze 2015 r.

Lp.	Stwierdzone przestępstwa	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	I półrocze 2015 r.
1	Ogółem	88,8	92	79,35	86,79	90,24
2	Kradzież rozbójnicza, rozbój	-	-	100	-	-
3	Bójka, pobicie	-	100	-	-	100
4	Kradzieże z włamaniem	54,4	72,7	30	36,36	66,67
5	Kradzież	53,8	63	34,62	46,67	66,67
6	w tym kradzież samochodu	25	25	-	33,33	-

Lp.	Stwierdzone przestępstwa	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	I półrocze 2015 r.
7	Uszkodzenia mienia	60	100	5	71,43	-
8	Uszczerbek na zdrowiu	100	100	100	100	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KPP w Gnieźnie

Na terenie Gminy Czarniejewo najwięcej przestępstw na przestrzeni lat 2011-2014 i pierwszego półrocza 2015 r. dotyczyło przestępstw drogowych (w tabeli pozostałe), kradzieży i przestępstw narkotykowych.

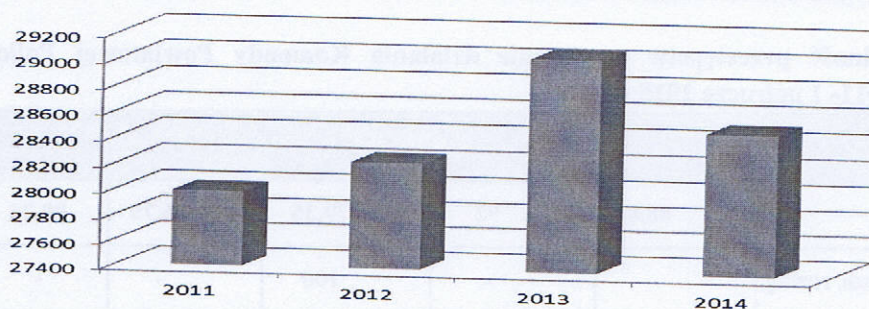
Zgodnie z informacjami Komisariatu Policji w Czarniejewie, w 2014 roku na terenie gminy doszło do popełnienia 87 przestępstw – o 8% mniej niż w 2013 roku i o 24% mniej niż w roku poprzednim.

2.5.4. Ochrona zdrowia

Istotnym elementem infrastruktury społecznej jest system ochrony zdrowia. Jego poziom w sposób znaczący wiąże się z jakością wykonywanej pracy przez mieszkańców oraz wpływa na wydatki budżetu. Dostęp do infrastruktury ochrony zdrowia zależy przede wszystkim od liczby instytucji świadczących usługi zdrowotne, ich rozmieszczenia oraz kosztów usług.

Na terenie gminy Czarniejewo działają dwa niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej NZOZ prowadzone przez Spółkę jawną NOVAMED Trafarski, Ernst w formie Przychodni Zespołu Lekarza Rodzinnego NOVAMED w Czarniejewie i Żydowie. Mieszkańcy gminy mają także dogodny dostęp do usług podstawowej opieki zdrowotnej, specjalistycznej opieki medycznej oraz szpitalnictwa zlokalizowanych w Gnieźnie. Na terenie gminy znajdują się trzy apteki - dwie w Czarniejewie i jedna w Żydowie.

Wykres 10. Liczba udzielonych porad w Gminie Czarniejewo w latach 2011-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych - GUS

Analizując zgromadzone dane w zakresie dostępu mieszkańców gminy do podstawowej opieki zdrowotnej oraz realizacji świadczeń medycznych w latach 2011-2014 można zauważyć tendencję wzrostową, natomiast w 2014 r. nastąpił nieznaczny spadek udzielonych porad. Zapewne ma na to wpływ dostęp do specjalistów jak i limit punktów na wybrane usługi zdrowotne przyznawane dla gminy Czarniejewo.

2.5.5. Oświata i wychowanie

Na terenie gminy Czarniejewo istnieje bardzo dobrze rozwinięta sieć szkolnictwa, oferująca edukację na wysokim poziomie. Działają tu następujące dwa zespoły szkół publicznych:

- Zespół Szkół Publicznych w Czarniejewie, obejmujący szkołę podstawową i gimnazjum,
- Zespół Szkół Publicznych w Żydowie, obejmujący szkołę podstawową i gimnazjum.

Wg stanu na 31.12.2014 r. w Zespole Szkół Publicznych w Czarniejewie uczyło się 334 uczniów, w tym w gimnazjum 112 osób, natomiast w Zespole Szkół Publicznych w Żydowie uczyło się 374 uczniów, w tym w gimnazjum 112 osób. Szkoły te są dobrze wyposażone. W pierwszej uczniowie mogą korzystać z 55 komputerów, a w drugiej z 42. Obie szkoły posiadają sale gimnastyczne, boiska, oraz są wyposażone w stołówki i kuchnie. Szkoły prowadzą także pomoc edukacyjną, która polega na udzielaniu tzw. bezpłatnych korepetycji. Dzieci dowożone są do szkoły autobusami szkolnymi pod opieką nauczycieli. Obie szkoły posiadają dobrze wyposażone biblioteki. Uczniowie w gminie Czarniejewo mają dobry dostęp do edukacji, która daje szansę na odpowiedni rozwój i go nie ogranicza. Zespół Szkół Publicznych w Czarniejewie słynie z organizacji Wojewódzkiego Konkursu Ortograficzno-Gramatycznego im. Onufrego Kopczyńskiego.

Na terenie gminy funkcjonują także dwa przedszkola:

- przedszkole „Wróbelek Elemelek” w Czarniejewie, do które wg stanu na 31.12.2014 r. uczęszczało 127 dzieci w wieku 3-6 lat,
- przedszkole samorządowe w Żydowie, do którego uczęszczało 127 dzieci w wieku 3-6 lat.

Poniższa tabela nr 26 przedstawia wykaz szkół i przedszkoli wraz z liczbą uczniów w poszczególnej placówce oświatowej w roku szkolnym w latach 2011-2015:

Tabela 26. Wykaz szkół i przedszkoli w Gminie Czarniejewo wraz z liczbą wychowanków w latach 2011-2015

L.p.	Nazwa szkoły	Liczba uczniów			
		2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015
1.	Zespół Szkół Publicznych Czarniejewo	339	334	349	384
2.	Zespół Szkół Publicznych Żydowo	365	369	355	378
3.	Przedszkole Czarniejewo	126	144	147	123
4.	Przedszkole Żydowo	123	127	131	102

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 27. Oświata w Gminie Czarniejewo w latach 2012-2015 - statystyka

EDUKACJA	2012/2013	2013/2014	2014/2015
Żłobki ogółem	-----	-----	-----
Dzieci przebywające w żłobkach w ciągu roku	-----	-----	-----

EDUKACJA	2012/2013	2013/2014	2014/2015
Placówki wychowania przedszkolnego	2	2	2
w tym przedszkola	2	2	2
Miejsca w przedszkolach	159	226	233
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	207	264	276
w tym w przedszkolach	207	264	276
Szkoły podstawowe	2	2	2
Uczniowie szkół podstawowych	460	457	468
Szkoły gimnazjalne	2	2	2
Uczniowie szkół gimnazjalnych	255	243	236

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy w Czarniejewie

2.5.6. Formy zorganizowania społeczeństwa

Gminę Czarniejewo cechuje duża aktywność sektora organizacji pozarządowych. Sposoby pracy, doświadczenie oraz szeroki zakres działalności pozwalają realizować wiele przedsięwzięć na rzecz lokalnej wspólnoty. Stanowią one ważny element łączący obywateli z władzą samorządową.

Urząd Miasta i Gminy Czarniejewo darzy wsparciem organizacje pozarządowe. Stanowią one duży zasób wiedzy służącej mieszkańcom. Samorząd Gminy uznaje współpracę z organizacjami pozarządowymi za ważny czynnik aktywizacji społecznej służący lepszej realizacji zadań ustawowo powierzonych Gminie a także rozwiązywaniu problemów społeczności lokalnej. U podłoża programu współpracy z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego leży przekonanie władz gminy o korzyściach z niego płynących, co znalazło potwierdzenie w dotychczasowej współpracy. Co roku przeprowadzane są konsultacje w sprawie projektu programu współpracy Gminy Czarniejewo z organizacjami pozarządowymi na nadchodzący rok. Tym samym wypełniane są nie tylko obowiązki prawne, ale także zapewniona jest przejrzystość i jawność działania organów publicznych.

Poniżej przedstawiony jest spis organizacji pozarządowych (NGO) działających na terenie gminy Czarniejewo. Są to następujące organizacje: stowarzyszenia „Światowid”, „Onuphrius”, „Pelikan”, „Ziemia Czarniejewska”, „Integracyjno-Rehabilitacyjne Razem”, „Miłośników Czarniejewa”, „Towarzystwo Przyjaciół Żydowa”, „Czarniejewskie Koło Kobiet Aktywnych”, Ochotnicza Straż Pożarna w Czarniejewie i Żydowie, Klub Sportowy „Fara-Pelikan”, Ludowy Klub Sportowy „Czarni” Czarniejewo, Uczniowski Klub Sportowy „Hetman” w Żydowie, Uczniowski Klub Sportowy „Lider” w Szczytnikach Czarniejewskich.

Organizacje pozarządowe mające swoje siedziby na terenie gminy często wspierane są funkcjonowaniem NGO, których siedziby wprawdzie nie są zarejestrowane na terenie gminy,

ale ich społeczne a nawet gospodarcze znaczenie we współpracy z lokalnymi organizacjami są nie do przecenienia.

2.6. WALORY KULTUROWE

2.6.1. Obiekty architektury i budownictwa

Walory kulturowe szczegółowo zostały omówione w rozdziale 2.4. **Turystyka i zagospodarowanie turystyczne**, stąd w tym rozdziale uporządkowano zabytki wg Rejestru zabytków województwa wielkopolskiego dla celów ewidencyjnych, wcześniej omawiając ich znaczenia turystyczne i powiązania z dobrze opisanymi szlakami turystycznymi.

Bure

- zagroda (d. osada leśna), poł. XIX, 1979-80, nr rej.: 1896/A z 17.02.1982:
 - dom (chata), drewn.
 - stodoła, drewn.
 - obora

Czełuścin

- zespół dworski, nr rej.: 2163/A z 29.09.1988:
 - dwór, 1870-80
 - park, 2 poł. XIX - XX

Czerniejewo

- historyczny układ urbanistyczny miasta, XIV-XIX, nr rej.: 591/Wlkp/A z 13.03.2008
- kościół par. pw. św. Jana Chrzciciela, k. XVI, XVIII, 1904, nr rej.: 374/A z 25.11.1968
- zespół pałacowy, XVIII-XX, nr rej.: 878/Wlkp/A z 21.02.1964, z 19.01.1984 i z 2.01.2013:
 - pałac, 1771-90, 1926-28
 - 2 oficyny, 1771-90, 1926-28
 - stajnia, 4 ćw. XVIII, 1926-28
 - wozownia, 4 ćw. XVIII, 1926-28
 - ogrodzenie dziedzińców, mur., z 2 bramami, XVIII-XX
 - park z przeddziedzińcem i dziedzińcem honorowym, XVIII-XX
 - budynek bażantarni w parku, pocz. XIX
 - most na drodze dojazdowej z miasta, XVIII
- dom, Rynek 7, 1834, nr rej.: 972/A z 6.03.1970
- dom, ul. Świerczewskiego 46, 1 poł. XIX, nr rej.: 973/A z 6.03.1970 (nie istnieje?)
- dom, pl. Wiosny Ludów 17/18, 1834, nr rej.: 375/A z 25.11.1968

Gębarzewo

- dom, drewn., 1829, nr rej.: IV/73/14/58 z 25.04.1958 (przeniesiona → skansen na Lednicy)

Kosmowo

- park dworski, k. XIX, nr rej.: 1948/A z 31.08.1984

Pawłowo

- kościół pw. św. Marcina, drewn., 1762, nr rej.: 448/A z 1.02.1969

Żydowo

- kościół par. pw. św. Stanisława Biskupa, 1845, 1920, nr rej.: 2654/A z 26.11.1998
- cmentarz kościelny, nr rej.: j.w.
- zespół dworski, XVIII-XIX:
 - dwór „stary”, nr rej.: 193/A z 22.08.1968
 - park, nr rej.: 2166/A z 13.04.1989.

2.6.2. Instytucje kultury i współpraca międzygminna

Sport w Gminie Czerniejewo jest nieodzownym elementem życia wielu jej mieszkańców, dlatego też Gmina wspiera rozwój dyscyplin sportowych zarówno finansowo, jak i rzeczowo. Ważną rzeczą jest systematyczne tworzenie i rozbudowa niezbędnej bazy sportowej w gminie, która już przyczyniła się do poprawy warunków uprawiania sportu, a w niedługim czasie może zaowocować osiągnięciem coraz lepszych wyników przez młodzież oraz zwiększeniem zainteresowania uprawianiem sportu w Gminie Czerniejewo. Gmina pracuje też nad stworzeniem warunków i możliwości dzieciom do rozwijania zainteresowań sportowych poprzez stworzenie atrakcyjnej oferty, która będzie uwzględniała zainteresowania potencjalnych uczestników. Głównym celem Gminy w tym zakresie jest więc inicjowanie i organizowanie projektów własnych, współpraca ze środowiskami oświatowymi i sportowymi, realizacja ich potrzeb i oczekiwań, zachęcanie lokalnej społeczności do podejmowania różnorodnych form aktywności rekreacyjnej i sportowej.

Działalność sportowo-rekreacyjną Gmina Czerniejewo prowadzi w oparciu o bazę sportowo-rekreacyjną, na którą składają się:

- hala sportowa w Czerniejewie,
- hala sportowa w Żydowie przy Zespole Szkół Publicznych,
- Centrum rekreacyjno-sportowe w Żydowie, w którego skład wchodzi skyte-park, kort tenisowy, boisko do siatkówki plażowej (powstało w ramach realizacji projektów współfinansowanych ze środków zewnętrznych),
- zewnętrzny plac fitness - siłownia plenerowa w Czerniejewie (powstał j.w.),
- kompleks boisk Orlik w Czerniejewie - boisko piłkarskie oraz wielofunkcyjne (realizacja projektu dotowanego z budżetu państwa).

Realizacja projektów współfinansowanych z środków zewnętrznych, która miała miejsce w roku 2012, przyczyniła się do rozszerzenia oferty sportowo-rekreacyjnej dla mieszkańców gminy Czerniejewo oraz zwiększenia aktywności społecznej i atrakcyjności turystycznej miejscowości. Przyszłość sportu na terenie Gminy Czerniejewo rysuje się bardzo obiecująco. Gmina kładzie bowiem duży nacisk na rozwój bazy sportowo-rekreacyjnej. Dzięki istnieniu warunków do uprawiania sportu i rekreacji, tj. boisk sportowych i sal gimnastycznych, zauważalny jest wzrost zainteresowania aktywnym wypoczynkiem wśród mieszkańców gminy. Dominującą dyscypliną sportową na terenie gminy jest piłka nożna oraz siatkówka. Na terenie Gminy działają również kluby sportowe:

- Ludowy Klub Sportowy „Czarni” Czerniejewo,
- Uczniowski Klub Sportowy „Hetman” w Żydowie,
- Uczniowski Klub Sportowy „Lider” w Szczytnikach Czerniejewskich,
- Klub sportowy „Fara Pelikan” w Żydowie.

Bardzo popularną formą aktywności społeczności lokalnej gminy jest turystyka rowerowa i cyklicznie organizowane rajdy na terenie gminy Czarniejewo.

Życie kulturalne gminy Czarniejewo skupia się głównie wokół bibliotek publicznych, które znajdują się w Czarniejewie oraz w Żydowie. Wypełniają one rolę organizatora życia kulturalnego w mieście i gminie. Na poziomie sołectw, rolę taką wypełniają świetlice wiejskie. Potrzeby kulturalne społeczności gminy Czarniejewo zaspokajają także liczne organizacje pozarządowe, działające na jej terenie.

Gmina Czarniejewo dla realizacji niektórych zadań ustawowych nawiązała i utrzymuje współpracę z innymi gminami w ramach porozumień, stowarzyszeń bądź związków. Współpraca międzygminna realizowana jest poprzez przynależność do:

- Lokalnej Grupy Działania - Stowarzyszenie Światowid. Należą do niego aktywni mieszkańcy: rolnicy, przedsiębiorcy, jednostki samorządowe i organizacje pozarządowe. Głównym statutowym zadaniem Stowarzyszenia jest działalność na rzecz wielofunkcyjnego postępu i poprawy życia na wsi, przyczynianie się do tworzenia optymalnych warunków rozwoju społeczno-gospodarczego na terenie gmin zrzeszonych, budowania w społeczeństwie pozytywnego wizerunku partnerskiej współpracy międzysektorowej, a także wspieranie inicjatyw wspomagających rozwój rynku produktów regionalnych i lokalnych. Stowarzyszenie ma na celu również promowanie regionu w zakresie turystyki i nowych inwestycji.
- porozumienie międzygminne w zakresie usług wodociągowo-kanalizacyjnych z Miastem i Gminą Gniezno,
- porozumienie międzygminne obejmujące gminy powiatu gnieźnieńskiego i wrzesińskiego w zakresie zagospodarowania odpadów w Regionalnej Stacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych w Lulkowie,
- Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Wielkopolski,
- porozumienie z Miastem Gniezno na sprawowanie opieki nad zwierzętami bezdomnymi z terenu gminy Czarniejewo.

2.7. WALORY PRZYRODNICZE I KRAJOBRAZOWE

2.7.1. Warunki klimatyczne

Średnia roczna temperatura powietrza w obszarze Gminy Czarniejewo wynosi 8,3 C. Okres średnich dobowych temperatur powyżej 0°C rozpoczyna się wczesną wiosną i utrzymuje do późnej jesieni. Zimy są krótkie i często bezśnieżne. Średnia temperatura najzimniejszego miesiąca - stycznia wynosi -2,2°C, natomiast najcieplejszego - lipca - 18°C. Długość okresu wegetacyjnego, charakteryzującego się temperaturą powyżej 5°C, wynosi około 220 dni.

Przedmiotowy obszar należy do regionu klimatycznego wyróżniającego się niskimi (poniżej średniej krajowej) opadami deszczu oraz małą częstotliwością gradu. W ciągu roku występuje przeciętnie od 140 do 160 dni z opadem powyżej 0,1 mm oraz około 35 dni z opadem śnieżnym. Średnia roczna suma opadów wynosi ok. 470 mm. Czas trwania pokrywy śnieżnej mieści się w granicach 55-65 dni. Natomiast średnia wilgotność powietrza wynosi 82%.

Na analizowanym obszarze w okresie letnim przeważają wiatry zachodnie, zimą wiatry południowo - zachodnie. Wiatry silne i bardzo silne pojawiają się sporadycznie.